

MENS EN MAATSCHAPPIJ WERKBOEK

Met onderstaande code krijg je toegang tot het online materiaal van *KIK Mens en Maatschappij*.

- Ga naar **www.nt2school.nl**
- Maak een account aan en log in.
- Klik op 'Activeer nieuw lesmateriaal' en voer hier eenmalig onderstaande code in.
- Klik op 'Bevestigen'.
- Je kunt nu direct beginnen.

© ITTA UvA | Boom uitgevers Amsterdam, 2020

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van de artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb. 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van artikel 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

Verzorging omslag en binnenwerk: JACKY-O, Rotterdam

Illustraties: JACKY-O, Rotterdam

Beeld: shutterstock.com

ISBN 9789024423729

NUR 110

www.boomuitgeversamsterdam.nl

www.nt2.nl

www.nt2school.nl

INHOUD

VOOR DE LEERLING	7
THEMA 1 – MIJN OMGEVING IN BEELD	9
Start	9
Hoofdstuk 1 - Mijn woonplaats	10
Hoofdstuk 2 - Attracties in de buurt	15
Hoofdstuk 3 - Dit is mijn stad	20
Slot	23
THEMA 2 – OP DE KAART	25
Start	25
Hoofdstuk 1 - Op de kaart	26
Hoofdstuk 2 - Klimaat en landschap	34
Hoofdstuk 3 - Toerisme	39
Slot	43
THEMA 3 – DUURZAAM DENKEN	45
Start	45
Hoofdstuk 1 - Mijn budget	46
Hoofdstuk 2 - Natuur en milieu	52
Hoofdstuk 3 - Onze toekomst	59
Slot	65
THEMA 4 – ZO DENK IK EROVER	67
Start	67
Hoofdstuk 1 - Typisch Nederlands	68
Hoofdstuk 2 - Arm en rijk	74
Hoofdstuk 3 - Vrijheid, blijheid!	79
Slot	84
THEMA 5 – ZOVEEL MENSEN, ZOVEEL MENINGEN	86
Start	86
Hoofdstuk 1 - Cultuur in beeld	87
Hoofdstuk 2 - Normen en waarden	93
Hoofdstuk 3 - Jouw mening telt!	97
Slot	101
THEMA 6 – ALLE STEMME TELLLEN	103
Start	103
Hoofdstuk 1 - Wie is de baas?	104
Hoofdstuk 2 - Rechten en plichten	111
Hoofdstuk 3 - Laat je stem horen!	118
Slot	121

THEMA 7 – VROEGER, NU EN LATER	123
Start	123
Hoofdstuk 1 - Lang, lang geleden...	124
Hoofdstuk 2 - De wereld in de 21 ^e eeuw	129
Hoofdstuk 3 - Heden, verleden en... toekomst	135
Slot	140
 WOORDENSCHRIFT	 143
Woorden Thema 1	145
Woorden Thema 2	153
Woorden Thema 3	162
Woorden Thema 4	172
Woorden Thema 5	179
Woorden Thema 6	186
Woorden Thema 7	193

VOOR DE LEERLING

Dit werkboek hoort bij de online omgeving van *Kennis in de Klas*. In dit werkboek ga je aan de slag met alle informatie die je online hebt gelezen en bekeken.

Wat doe je in dit werkboek?

- Je begint het thema met de leerdoelen: wat ga je leren?
- Je maakt eerst opdrachten op de computer. Aan het einde van de les, maak je de opdracht in het werkboek. In deze opdracht oefen je met spreken of schrijven. Soms doe je de opdracht alleen en soms met andere leerlingen.
- Na elk hoofdstuk doe je samen met je klasgenoten een taak. Je oefent met samenwerken, schrijven en spreken. In de taak ben je actief bezig: jullie *maken* samen iets. Soms maak je bijvoorbeeld een presentatie, maar het kan ook een vlog zijn of een interview.
- Aan het einde van elk thema kijk je nog een keer naar de leerdoelen: zo kun je zien wat je allemaal hebt geleerd in het thema.
- Achterin het werkboek zit het woordenschrift. In het woordenschrift staan de belangrijke woorden uit thema 1, 2 en 3. Je kunt zelf ook belangrijke woorden uit thema 4 tot en met 7 opschrijven. Je kunt de betekenis erbij schrijven en ook andere informatie die jou helpt om het woord te onthouden. Zo heb je alle nieuwe woorden handig bij elkaar: je eigen woordenboek!

Symbolen in het werkboek

In het werkboek kom je een aantal ‘symbolen’ tegen. Ze geven aan wat je moet doen.

Symbool

Wat betekent het symbool?

Deze symbolen laten zien met hoeveel mensen je de opdracht moet doen: alleen, met z'n tweeën, in drietallen of in viertallen.

Deze symbolen laten zien welke rollen er zijn bij de taak: ben jij de voorzitter, de schrijver of de ontwerper? Kijk bij de taken wat elke rol betekent.

Dit symbool betekent dat je van de docent een rubric krijgt. De rubric helpt jou om te kijken wat er goed ging bij de taak en wat je nog kunt verbeteren.

Veel succes en plezier met de opdrachten en de taken!

THEMA 1 – MIJN OMGEVING IN BEELD

Start

In dit thema ga je veel leren. Je gaat kijken naar je eigen omgeving. Ook ga je erover praten, lezen, luisteren en schrijven.

- 1 Lees de zinnen. In iedere zin staat een taak die je in dit thema gaat doen. Waar sta jij? Zet bij iedere taak een kruisje op de lijn.

Wat leer je?	Wil ik leren.	Kan ik al goed.
1 Met klasgenoten praten over mijn eigen omgeving.	☐	☐
2 Een filmpje begrijpen waarin iemand iets vertelt over zijn omgeving.	☐	☐
3 Een tekst in een schoolboek over het landschap begrijpen.	☐	☐
4 Aan klasgenoten vertellen wat ik vind van een attractie.	☐	☐
5 Informatie opzoeken op een website over een attractie.	☐	☐
6 Samen met klasgenoten een klassenuitje bedenken.	☐	☐
7 Een tekst in een schoolboek over toerisme begrijpen.	☐	☐
8 Een krantenartikel begrijpen over mijn eigen omgeving.	☐	☐
9 Met klasgenoten een vlog maken over mijn eigen omgeving.	☐	☐

- 2 Bespreek je antwoorden met je klasgenoten.

- Wat hebben jullie hetzelfde?
- Wat hebben jullie verschillend? Hoe komt dit?
- Waarbij kunnen jullie elkaar helpen?

Hoofdstuk 1 - Mijn woonplaats

Les 1 - Mijn eigen omgeving | Opdracht

HOE ZIET JOUW OMGEVING ERUIT?

- 1 Schrijf vijf woorden op over jouw eigen omgeving. Je mag er ook een tekening bij maken.

- 2 Bekijk de woorden hierboven goed. Ga daarna naar buiten. Maak drie foto's die passen bij de woorden die je hebt opgeschreven.
- 3 Je gaat straks praten met een klasgenoot over jullie eigen omgeving. Kies één van de foto's. Wat zie je op deze foto? Bedenk hoe je dit kunt vertellen aan je klasgenoot. Maak hele zinnen. Je kunt onderstaande woorden of zinnen gebruiken.

de stad – het dorp – groot – klein – druk – rustig – veel te doen – weinig te doen – het bos – het park – gebouwen.

- Mijn woonplaats is ...
- Ik woon in ...
- Het is een ... gebied.
- Er zijn veel ...
- Ik vind het ...

- 4 Bedenk ook twee vragen die je aan je klasgenoot kunt stellen. Wat wil je weten over de omgeving van jouw klasgenoot?

a _____

b _____

- 5 Praat nu samen met je klasgenoot over jullie eigen omgeving. Beschrijf de foto die je hebt gemaakt. En stel vragen aan je klasgenoot over zijn omgeving.

- 6 Denk na over het gesprekje.

- a Wat weet je nu over de omgeving van je klasgenoot? Schrijf op in twee zinnen.

- b Hoe ging het gesprekje? Heb je de taal goed gebruikt?

☐ Ik gebruik goede woorden die horen bij het onderwerp ‘mijn omgeving’.

☐ Ik spreek in korte zinnen met pauzes, ik moet vaak even nadenken.

☐ _____

Les 2 - De molens van Kinderdijk | Opdracht

WAAR ZOU JE WILLEN WONEN?

- 1 Kijk naar de foto's. Waar zou jij het liefste willen wonen? Kies één foto uit en schrijf op waarom je daar wilt wonen.

2 Kies ook één foto uit van een gebouw waarin je **niet** wilt wonen. Schrijf op waarom.

3 Waar komt jouw familie vandaan? Weet jij waar jouw familie vroeger woonde? Wat is er mooi of bijzonder aan deze plek? Schrijf het verhaal over de woonplaats van jouw familie op. Schrijf minimaal vijf zinnen.

Hoe schrijf je een goed verhaaltje?

- Gebruik goede woorden die horen bij het onderwerp 'wonen'.
- Probeer hele zinnen te schrijven, geen losse woorden.
- Begin elke zin met een hoofdletter en schrijf een punt aan het einde van de zin.

Doe de taak

Je hebt gelezen en geluisterd naar informatie over je eigen omgeving. Jullie gaan een poster maken van jullie woonplaats. Werk samen met twee leerlingen die in dezelfde buurt wonen.

STAP 1 | VOORBEREIDEN

1 Maak een lijst met belangrijke inrichtingselementen in jullie woonplaats. Welke kunnen jullie bedenken? Bijvoorbeeld: de school, het winkelcentrum, het park, de brug.

- 2 Maak nu een lijst met belangrijke natuurlijke elementen in jullie woonplaats. Bedenk er zoveel mogelijk. Bijvoorbeeld: de bomen, de rivier, de heuvel, de bloemen.

- 3 Waar denk je aan als je aan je woonplaats denkt? Bedenk drie woorden of zinnen. Bijvoorbeeld: 'Het is een mooi dorp' of 'druk'. Gebruik drie nieuwe woorden die je geleerd hebt.

a _____

b _____

c _____

BONUS

Schrijf een elfje over je woonplaats. Dat is een gedicht van elf woorden op vijf regels. Je mag dit alleen doen of samen met je groepje. Je kunt je elfje ook op de poster schrijven.

- Stap 1: Schrijf de naam van je woonplaats op (één woord).
Stap 2: Schrijf twee kenmerken van je woonplaats op (twee woorden).
Stap 3: Schrijf op waar je woonplaats ligt (drie woorden).
Stap 4: Bedenk een vraag (vier woorden).
Stap 5: Geef antwoord op de vraag (één woord).

*Oosterbeek
Klein, groen
Op de Veluwe
Is het er mooi?
Prachtig*

STAP 2 | UITVOEREN

4 Maak de poster.

- Schrijf de naam van jullie woonplaats bovenaan een groot vel papier.
- In opdracht 1 en 2 hebben jullie opgeschreven wat er in de omgeving te zien is. Teken deze elementen op het vel papier. Je mag ook foto's maken en opplakken.
- Schrijf jullie woorden en zinnen uit vraag 3 op het papier.

5 Presenteer jullie poster aan de klas. Doe dit in twee minuten. Vertel wat er op de poster te zien is.

STAP 3 | TERUGKIJKEN

6 Hoe ging het samenwerken in jullie groepje?

- Denk na over de taakverdeling. Wat ging er goed? En wat kan beter?
- Hoe was het om elkaar te helpen?
- Wat willen jullie de volgende keer anders doen?
- Bedenk bij 'Taken verdelen' en bij 'Elkaar helpen' een top en een tip. Vul het schema in.

	 Dit hebben we goed gedaan	 Dit doen we de volgende keer anders
Taken verdelen		
Elkaar helpen		

7 Denk nu met elkaar na over de poster en de presentatie. Hoe was het om de poster te maken en om de presentatie te houden? Bedenk ook nu met elkaar een top en een tip.

	 Dit hebben we goed gedaan	 Dit doen we de volgende keer anders
Poster		
Presentatie		

Hoofdstuk 2 - Attracties in de buurt

Les 1 - Attracties in Nederland | Opdracht

JE FAVORIETE TOERISTISCHE ATTRACTIE

- 1 Naar welke attracties ben je wel eens geweest? Noteer één of twee attracties. Schrijf daarna op wat je van deze attracties vond.

Je kunt woorden of zinnen gebruiken. Bijvoorbeeld:

• interessant	• saai
• spannend	• eng
• mooi	• lelijk
• grappig	• niet leuk

Attractie 1:

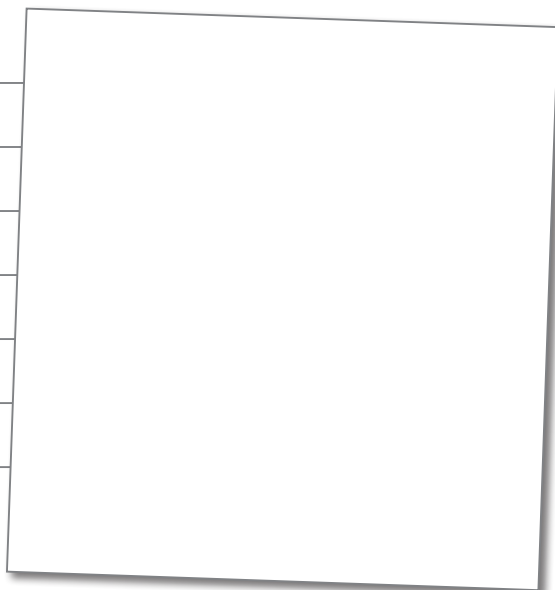
Dit vond ik ervan:

Attractie 2:

Dit vond ik ervan:

- 2 Lees de vragen hieronder. Kies één van de vragen om een kort stukje over te schrijven. Zoek er ook een foto bij of maak een tekening.

- Wat is een leuke toeristische attractie in het land waar je bent geboren? Beschrijf de attractie.
- Wat is de leukste attractie waar je ooit bent geweest? Beschrijf de attractie.
- Welke attractie vond je niet leuk? Leg uit.

- 3 Zoek op internet naar attracties bij jou in de provincie. Welke zoektermen gebruik je om te zoeken op het internet?

- 4 Kies één van de attracties die je leuk lijkt. Schrijf voor jezelf informatie op over die attractie. Let er bij het schrijven op dat je de taal goed gebruikt: schrijf de woorden goed en gebruik ook nieuwe woorden uit de les.

- 5 Geef aan een klasgenoot de beschrijving van de attractie. Kan je klasgenoot raden welke attractie het is?

Les 2 - Het VVV-kantoor | Opdracht

ACTIVITEITEN BIJ JULLIE IN DE BUURT

- 1 Zoek informatie over activiteiten bij jullie in de buurt. Ga naar de website van het VVV-kantoor: www.vvv.nl. Wat voor activiteiten zouden jullie willen doen? Schrijf drie activiteiten op.

- 2 Zoek op de website van de VVV informatie over de activiteiten. Denk bijvoorbeeld aan hoe je er kunt komen, of de activiteit geld kost en of er openingstijden zijn. Schrijf kort je antwoorden op.

- 3 Kies samen één van de activiteiten uit. Jullie moeten straks de activiteit aan de klas presenteren. De minipresentatie mag maar één minuut duren. Jullie moeten dus in korte tijd zorgen dat jullie klasgenoten de activiteit ook interessant vinden. In je minipresentatie vertel je iets over:
- Wat je er kunt doen of zien.
 - Waar de activiteit is.
 - Hoe je de attractie kunt bereiken.
 - Hoeveel geld de activiteit kost.

Hoe geef je een goede presentatie?

- Gebruik goede woorden die horen bij het onderwerp 'recreatie'.
- Praat rustig en duidelijk.
- Kijk naar je klasgenoten als je praat.
- Maak korte en eenvoudige zinnen.

Doe de taak

In hoofdstuk 2 heb je nagedacht over attracties. Welke attractie is leuk voor jullie klas? In deze taak bedenken jullie een uitje voor de klas.

STAP 1 | VOORBEREIDEN

- 1 Ga naar een VVV-kantoor in de buurt en neem twee folders van attracties mee. Is er geen VVV-kantoor? Zoek dan twee attracties op internet (www.vvv.nl).
- 2 Bekijk de teksten, zoek de informatie die je nodig hebt en vul het schema in.

	Attractie 1	Attractie 2
Naam attractie		
Soort attractie		
Plaats attractie		
Openingstijden		
Toegangsprijzen		
Bereikbaarheid		

- 3 Lees de folders nu goed door. Bedenk bij iedere attractie iets dat jullie er heel leuk aan vinden. Bedenk ook iets dat jullie minder leuk vinden. Werk samen.

Naam attractie	Dit is leuk aan de attractie	Dit is minder leuk aan de attractie

STAP 2 | UITVOEREN

- 4 Jullie mogen een uitje voor de klas organiseren. Bedenk samen wat jullie gaan doen. Je mag naar de attracties toe waar je informatie over hebt opgezocht. Je mag ook iets anders kiezen.
- Jullie vertrekken om 9.00 uur van school.
 - Jullie moeten om 17.00 uur terug zijn op school.
 - Jullie gaan lopen of met het openbaar vervoer.
 - Het klassenuitje moet voor alle leerlingen leuk zijn.
 - Bespreek met de docent hoeveel geld jullie per leerling mogen uitgeven.

BONUS

Maak een tijdschema voor de dag. Vul het schema hieronder verder in: bedenk zelf nog meer tijdstippen en schrijf steeds op wat jullie op dat tijdstip gaan doen. Bedenk ook hoe jullie naar de verschillende plekken gaan. Schrijf het tijdschema ook op het grote papier.

Tijd	Wat doen we?	Lopen of openbaar vervoer?
9.00 uur	Vertrek van school	
16.30 tot 17.00 uur	We gaan terug naar school	

- 5 Schrijf jullie plan op een groot vel papier.
- 6 Presenteer jullie plan aan de rest van de groep. Doe dit in twee minuten. Gebruik in je verhaal vijf nieuwe woorden die je hebt geleerd.
- 7 Vergelijk de uitjes met elkaar. Welk groepje heeft het leukste uitje bedacht? Kunnen jullie echt gaan?

STAP 3 | TERUGKIJKEN

- 8 Denk samen na over het plan en de presentatie.
 - Welk deel van de presentatie is heel goed?
 - Welk deel van de presentatie kunnen jullie nog verbeteren?

- 9 Bespreek de vragen hieronder.
 - Wat ging goed bij het samenwerken?
 - Wat gaan jullie de volgende keer anders doen?
 - Wat hebben jullie van deze opdracht geleerd?
 - ☐ Hoe je informatie kunt vinden op internet
 - ☐ Waar je aan moet denken als je een plan schrijft
 - ☐ Samen aan een opdracht werken
 - ☐ Veel nieuwe woorden bij het thema
 - ☐ Iets anders: _____

Hoofdstuk 3 - Dit is mijn stad

Les 1 - Toerisme in Nederland | Opdracht

WAT VIND JIJ VAN TOERISME? GEEF JE MENING.

- 1 Schrijf voor jezelf vijf kernwoorden op. Bereid een minipresentatie voor. Deze presentatie duurt niet langer dan één minuut.

Mijn belangrijke woorden

- 2 Oefen je minipresentatie hardop voor jezelf. Doe het samen met twee klasgenoten. Geef elkaar een top en een tip.

 Dit hebben we goed gedaan	 Dit doen we de volgende keer anders

- 3 Wil jij je minipresentatie voor de groep geven?

Hoe geef je een goede presentatie?

- Gebruik de belangrijke woorden.
- Maak korte en eenvoudige zinnen.
- Gebruik de zin: "Ik vind ..., want ..."
- Praat rustig en duidelijk.

Doe de taak

Kijk jij wel eens vlogs? In deze taak maak je zelf een vlog. Je gaat samen met je klasgenoten vloggen over jullie eigen omgeving.

STAP 1 | VOORBEREIDEN

1 Bekijk met de klas een paar vlogs. Bespreek in je drietal wanneer een vlog goed is. Vul het lijstje aan. Welke kenmerken van een goede vlog kunnen jullie nog meer bedenken?

- Een goede vlog heeft een interessant verhaal.
- Een goede vlog heeft een goede titel.
- Een goede vlog heeft een inleiding, een midden en een slot.
- Een goede vlogger spreekt verstaanbaar.
- Een goede vlog is niet te lang (bijvoorbeeld twee tot vijf minuten).

•

•

2 Jullie maken straks zelf een vlog. Deze vlog gaat over een plek in jullie eigen omgeving. Kies samen een onderwerp. Vertel bijvoorbeeld iets over een bijzonder gebouw, een attractie of een andere interessante plek. Bespreek jullie onderwerp met de docent.

Wij gaan een vlog maken over: _____

3 Bedenk wat jullie willen vertellen over die plek. Je mag hiervoor informatie opzoeken op internet. Of misschien hebben jullie nog wel een folder?

- Wat weet je allemaal over deze plek?
- Waarom is deze plek bijzonder?
- Hoe voel je je op deze plek?
- Wat heb je hier zelf meegemaakt?

BONUS

Bedenk waarom andere mensen naar deze plek toe moeten. Noem in jullie vlog twee tips voor bezoekers: wat is leuk om te doen op deze plek?

- 4 Maak een script. Schrijf op wat jullie gaan vertellen. Schrijf ook op wat jullie daarbij filmen. Gebruik in je verhaal tien nieuwe woorden die je in dit thema hebt geleerd.

Vlog	Wat vertel je?	Wat film je?
Inleiding		
Midden		
Slot		

STAP 2 | UITVOEREN

- 5 Als jullie de vlog maken, doen jullie allemaal iets anders. Eén iemand is de vlogger, één iemand is de cameraman en één iemand is de regisseur. Spreek af wie wat gaat doen.

Rol	Taak	Naam
Vlogger	Vertelt het verhaal in de vlog	
Cameraman	Filmt de vlogger en let op of het verstaanbaar is	
Regisseur	Let op of de tekst klopt en of het er leuk uitziet	

- 6 Oefen de vlog een paar keer in de klas. Je hoeft nu nog geen camera te gebruiken. Zorg dat je het verhaal goed kunt vertellen en dat je duidelijk spreekt. Denk aan je eigen rol.
- 7 Ga naar de plek die je wilt filmen. Maak samen met je groepje de vlog. Gebruik de camera van je telefoon. Lukt het niet in één keer? Oefen dan eerst nog even.

STAP 3 | TERUGKIJKEN

8 Laat jullie vlogs aan elkaar zien. Geef elkaar feedback. Gebruik het schema.

	☆	☆☆	☆☆☆
1 Heeft de vlog een interessant verhaal?			
2 Geeft de vlog veel informatie?			
3 Is de vlogger goed verstaanbaar?			

9 Bespreek de feedback met elkaar.

- Wat gaat er goed bij het samenwerken?
- En wat wil je veranderen?

Slot

1 Wat heb je geleerd in dit thema? Kijk eerst naar de taken hieronder. Hoe goed kun je dit nu? Kun je het nog niet zo goed, zet dan een kruisje in het rode deel. Kun je het al beter, zet dan een kruisje in het groene deel.

Nu kan ik	Nog niet zo goed.	Al veel beter.
1 Met klasgenoten praten over mijn eigen omgeving.		
2 Een filmpje begrijpen waarin iemand iets vertelt over zijn omgeving.		
3 Een tekst in een schoolboek over het landschap begrijpen.		
4 Aan klasgenoten vertellen wat ik vind van een attractie.		
5 Informatie opzoeken op een website over een attractie.		
6 Samen met klasgenoten een klassenuitje bedenken.		
7 Een tekst in een schoolboek over toerisme begrijpen.		
8 Een krantenartikel begrijpen over mijn eigen omgeving.		
9 Met klasgenoten een vlog maken over mijn eigen omgeving.		

2 Kijk naar de *Start* van het thema. Vergelijk de antwoorden van nu met de antwoorden van toen. Bespreek daarna de volgende vragen met je klasgenoten:

- Wat kun je nu beter dan aan het begin van het thema? Hoe komt dit?
- Waarmee ben je niet zo vooruit gegaan? Hoe komt dit?
- Waar wil je dit jaar nog beter in worden? Schrijf op.

Dit wil ik nog oefenen: _____

3 Je hebt veel samengewerkt met klasgenoten. Schrijf voor deze klasgenoten een compliment op een blaadje. Waar is deze leerling goed in? Geef de complimenten aan je klasgenoten.

